

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-88>

УДК 330.675

УПРАВЛІННЯ ДЖЕРЕЛАМИ ФІНАНСУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

MANAGEMENT OF SOURCES OF FINANCING OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Бондаренко Світлана Михайлівнадоктор економічних наук, доцент,
Київський національний університет технологій та дизайну
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7183-1395>**Копа Сергій Олексійович**здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Київський національний університет технологій та дизайну
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2802-5207>**Bondarenko Svitlana, Kopa Serhii**

Kyiv National University of Technologies and Design

Стаття присвячена дослідженню питань управління джерелами фінансування сільськогосподарських підприємств України. Визначено ключові детермінанти фінансування, серед яких особливу увагу приділено власним коштам, доступу до банківського кредитування, рівню державної підтримки, інтеграції цифрових фінансових технологій, участі у міжнародних програмах фінансування. Виявлено оптимальну структуру джерел фінансування сільськогосподарських підприємств, яка має галузеву специфіку. Диверсифікація джерел фінансування є ключовим фактором забезпечення фінансової стабільності сільськогосподарських підприємств. Здійснено SWOT-аналіз джерел фінансування сільськогосподарських підприємств України. Обґрунтовано рекомендації щодо вдосконалення механізмів державної підтримки аграрного сектору та розвитку альтернативних джерел фінансування.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, джерела фінансування, банківське кредитування, державна підтримка, альтернативні джерела фінансування, аграрний сектор.

The article is devoted to the study of issues of managing sources of financing for agricultural enterprises in Ukraine. Key determinants of financing have been identified, with particular attention paid to own funds, access to bank lending, the level of government support, integration of digital financial technologies, and participation in international financing programs. The optimal structure of financing sources for agricultural enterprises is identified, which has industry-specific characteristics. Diversification of financing sources is a key factor in ensuring the financial sustainability of agricultural enterprises. A SWOT analysis of sources of financing agricultural enterprises in Ukraine was carried out. Recommendations are substantiated for improving mechanisms of state support for the agricultural sector and developing alternative sources of financing. Bank lending remains the most influential source, but requires a reduction in cost and simplification of access. Electronic financial services are important today and contribute to increasing the overall productivity of agricultural enterprises' factors of production, with the greatest effect observed for small and medium-sized enterprises, which opens up prospects for overcoming inequality in access to financial resources. Alternative sources of financing (leasing, agricultural receipts, crowdfunding) have significant potential, but insufficient level of infrastructure development. State support has high potential, but suffers from instability and bureaucratization. International programs can be an important addition, but not the main source of financing. The results of the SWOT analysis of sources of financing for agricultural enterprises indicate the need for systemic changes in the mechanisms of state support for the agricultural sector and the development of infrastructure for alternative sources of financing in Ukraine. At the same time, the significant potential of alternative sources confirms the feasibility of diversifying the financial strategy of agricultural enterprises.

Keywords: agricultural enterprises, sources of financing, bank lending, state support, alternative sources of financing, agricultural sector.

Постановка проблеми. Ефективне управління джерелами фінансування є ключовим фактором розвитку сільськогосподарських підприємств в умовах зростаючої глобальної невизначеності та війни в Україні. Сільськогосподарський сектор стикається з комплексом викликів, пов'язаних із обмеженістю доступу до фінансових ресурсів, нераціональним розподілом наявних коштів, недосконалістю механізмів державної підтримки, форм-мажорними обставинами, викликаними воєнними діями на території України. Проблема посилюється в умовах невідповідності між потребами сільськогосподарських виробників у капіталі та реальними можливостями його залучення, що призводить до недостатнього рівня фінансової забезпеченості та гальмує інноваційний розвиток галузі. Особливо гострою постає необхідність диверсифікації джерел фінансування для підвищення фінансової стабільності підприємств у періоди економічних коливань та кризових явищ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика управління джерелами фінансування сільськогосподарських підприємств є предметом активних наукових досліджень як українських, так і зарубіжних вчених. Значний внесок у дослідження джерел фінансування аграрного сектору зробили такі вчені, як Андросович Іван Іванович [7], Гривківська Оксана Василівна [11], Діброва Анатолій Дмитрович [7], Заніздра Артур Сергійович [7], Ільчук Микола Максимович [7], Коновал Іван Андрійович [7], Нан Ван [8], Пристемський Олександр Станіславович [11], Сакун Аліна Жоржовна [11], Сапич Вадим Іванович [10], Стріховський Дмитро Миколайович [6], Сяньна Хун [8], Трусова Наталія Вікторівна [11], Тулуш Леонід Дмитрович [6], Цюхуа Чень [8].

Питання фінансового захисту та державної фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств розглянуто у працях [6; 7; 10; 11]. Використанню цифрових технологій в процесах фінансування підприємств присвячено джерела [2; 8]. Питання сталого розвитку в секторах національної економіки розглянуто в роботах [3; 9].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць із цієї проблематики, питання комплексного впливу управління джерелами фінансування на розвиток сільськогосподарських підприємств в умовах цифрової трансформації економіки та зростаючих викликів сьогодення потребують

подальшого дослідження, що й обумовлює актуальність обраної теми.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення управління джерелами фінансування сільськогосподарських підприємств України.

Для досягнення поставленої мети визначено наступні завдання: проаналізувати сучасний стан та тенденції фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств України та обґрунтувати напрями вдосконалення джерел фінансової підтримки аграрного бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідність дослідження управління джерелами фінансування сільськогосподарських підприємств обумовлена низкою факторів. По-перше, зростаючою роллю аграрного сектору в забезпеченні продовольчої безпеки та економічного зростання України в сучасних умовах. По-друге, трансформаційними процесами у фінансовому забезпеченні сільського господарства, що відбуваються під впливом цифровізації та впровадження інноваційних фінансових інструментів. По-третє, необхідністю адаптації механізмів фінансування до викликів, пов'язаних із війною в Україні, кліматичними змінами та вимогами сталого розвитку. Особливої уваги потребує питання формування збалансованої структури джерел фінансування сільськогосподарських підприємств в умовах України з урахуванням міжнародного досвіду та національної специфіки.

Метою сільського господарства є забезпечення національної продовольчої безпеки та розкриття експортного аграрного та продовольчого потенціалу на основі сталого та інноваційного розвитку [7].

Джерела формування господарських засобів сільськогосподарських підприємств поділяються на дві групи: джерела власних засобів та джерела залучених (позикових) засобів. Для вивчення особливостей фінансування сільськогосподарських підприємств України було проведено опитування керівників сільськогосподарських підприємств. За результатами опитування можна констатувати, що оптимальна структура джерел фінансування має галузеву специфіку: для підприємств рослинництва рекомендоване співвідношення власних коштів (45-50%), банківських кредитів (20-25%), державної підтримки (15-18%) та альтернативних джерел (12-15%); для підприємств тваринництва оптималь-

ною є структура з власних коштів (40-45%), банківських кредитів (25-30%), державної підтримки (18-22%) та альтернативних джерел (8-12%).

На основі опитування керівників також було здійснено SWOT-аналіз джерел фінансування сільськогосподарських підприємств України, який наведено в табл. 1.

Основою фінансування сільськогосподарських підприємств є їхні власні кошти, які формуються за рахунок прибутку, амортизаційних відрахувань, внесків засновників та ін. Саме власні фінансові ресурси забезпечують стабільність діяльності підприємства, дозволяють планувати виробничі процеси, інвестувати в оновлення техніки, впровадження інновацій та підвищення ефективності виробництва в аграрній сфері. Використання власних коштів зменшує фінансові ризики та залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Найбільш поширеною формою фінансування сільськогосподарських підприємств є банківські кредити. Вони надають можливість аграрним виробникам оперативно залучати необхідні кошти для проведення посівної, збиральної кампаній, оновлення технічного парку, закупівлі насіння, добрив та інших ресурсів. Кредитні ресурси дозволяють покривати тимчасовий дефіцит обігових коштів і забезпечувати безперервність виробничого процесу. Незважаючи на певні ризики та фінансові зобов'язання, банківські кредити залишаються ключовим джерелом зовнішнього фінансування у сільському господарстві.

Продовольча безпека України є відповідальністю агробізнесу та держави [7]. Програми державної підтримки відіграють надзвичайно важливу роль у фінансуванні підприємств агробізнесу в умовах війни. Вони спрямовані на збереження виробничого потенціалу, підтримку зайнятості в сільській місцевості, забезпечення продовольчої безпеки країни та стабілізацію аграрного ринку. Через компенсації відсоткових ставок за кредитами, грантову підтримку, пільгове кредитування та інші механізми, держава допомагає аграріям подолати фінансові труднощі, спричинені воєнними ризиками, руйнуванням інфраструктури та нестабільністю ринкових умов.

Погоджуємося з думкою Сапича В. І., про те, що в Україні склалася стала тенденція домінування інвестицій у сільське господарство, а не в галузі, які переробляють його продукцію. Вочевидь, є потреба створення нових інструментів фінансової підтримки суб'єктів господарської діяльності, які б забезпечили

їх зацікавленість в інвестуванні у переробку сільськогосподарської продукції [10].

Державна підтримка має високий потенціал у розвитку сільськогосподарських підприємств, особливо в умовах кризи чи воєнного стану, однак її ефективність часто знижується через нестабільність фінансування та надмірну бюрократизацію. Часті зміни у програмах, затримки з виплатами, складні та тривалі процедури подання документів створюють додаткові труднощі для агровиробників, особливо малих та середніх. У результаті, навіть ефективні механізми підтримки втрачають свою дієвість, а підприємства змушені шукати альтернативні джерела фінансування. Для повного розкриття потенціалу державної допомоги необхідне спрощення процедур, підвищення прозорості та стабільності державної політики у сфері аграрного фінансування.

Альтернативні джерела фінансування – це способи залучення коштів, що не передбачають традиційного банківського кредитування. До таких джерел належать гранти від міжнародних організацій, кошти донорських програм, краудфандинг, аграрні розписки, лізинг, партнерські інвестиції та фінансова підтримка від кооперативів або громадських фондів. В умовах війни альтернативні джерела фінансування набувають особливого значення, оскільки дозволяють підприємствам агробізнесу отримати доступ до необхідних ресурсів без значного боргового навантаження. Вони сприяють збереженню виробництва, адаптації до нових економічних умов і забезпечують фінансову стійкість навіть у ситуаціях, коли традиційні джерела фінансування стають менш доступними або ризикованими.

Міжнародні програми фінансування відіграють важливу роль у підтримці сільськогосподарських підприємств, особливо в умовах кризи та нестабільності. Завдяки таким програмам аграрії можуть отримати гранти, пільгові кредити, технічну допомогу та доступ до сучасних технологій. Міжнародні організації такі, як Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO), а також численні донори та фонди, реалізують проекти, спрямовані на розвиток сталого агровиробництва, підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємств. У період війни така підтримка є особливо цінною, оскільки допомагає зменшити фінансовий тиск, стабілізу-

Таблиця 1

SWOT-аналіз джерел фінансування сільськогосподарських підприємств України

Банківське кредитування	
Сильні сторони (Strengths) 1. Найбільш консервативний та найпопулярніший напрям фінансування; 2. Розвинена мережа банківських установ, що працює за напрямом кредитування; 3. Наявність спеціалізованих програм для агробізнесу; 4. Можливість отримання значних сум фінансування; 5. Висока вірогідність отримання фінансування за наявності застави та прибуткової фінансової звітності.	Слабкі сторони (Weaknesses) 1. Високі відсоткові ставки (15-24% річних); 2. Жорсткі вимоги до застави, додаткові витрати на оформлення та страхування застави; 3. Складні процедури оформлення; 4. Обмежений доступ для малих виробників; 5. Бажана наявність позитивної кредитної історії.
Можливості (Opportunities) 1. Розвиток державних програм пільгового кредитування ("Доступні кредити 5-7-9%"); 2. Впровадження цифрових технологій для спрощення процедур; 3. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями.	Загрози (Threats) 1. Економічна нестабільність та інфляція; 2. Військові дії та їх наслідки; 3. Зміна регуляторної політики; 4. Валютні ризики; 5. Зниження платоспроможності позичальників.
Програми державної підтримки	
Сильні сторони (Strengths) 1. Другий за впливом фактор фінансової стійкості; 2. Безповоротність фінансування (гранти); 3. Підтримка пріоритетних галузей; 4. Доступність для різних категорій виробників.	Слабкі сторони (Weaknesses) 1. Нестабільність фінансування; 2. Складні бюрократичні процедури; 3. Непрозорість розподілу коштів; 4. Обмеженість бюджетних ресурсів; 5. Часті зміни умов програм.
Можливості (Opportunities) 1. Збільшення обсягів фінансування в рамках відновлення; 2. Впровадження цифрових платформ для подачі заявок; 3. Гармонізація з програмами ЄС; 4. Розвиток регіональних програм підтримки.	Загрози (Threats) 1. Скорочення бюджетного фінансування; 2. Політична нестабільність; 3. Корупційні ризики; 4. Зміна пріоритетів державної політики.
Альтернативні джерела фінансування	
Сильні сторони (Strengths) 1. Гнучкість умов фінансування; 2. Інноваційні підходи; 3. Менші вимоги до застави; 4. Можливість диверсифікації.	Слабкі сторони (Weaknesses) 1. Недостатній рівень розвитку інфраструктури; 2. Обмежена правова база; 3. Низька обізнаність виробників; 4. Менші обсяги фінансування.
Можливості (Opportunities) 1. Розвиток аграрних розписок; 2. Впровадження краудфандингу; 3. Розширення лізингових програм; 4. Створення кооперативних фінансових інститутів.	Загрози (Threats) 1. Правова невизначеність; 2. Недовіра інвесторів; 3. Обмежений ринок; 4. Конкуренція з традиційними джерелами.
Міжнародні програми фінансування	
Сильні сторони (Strengths) 1. Доступ до значних фінансових ресурсів; 2. Пільгові умови кредитування; 3. Технічна допомога та експертиза; 4. Сприяння впровадженню кращих практик.	Слабкі сторони (Weaknesses) 1. Складні процедури отримання; 2. Мовні бар'єри; 3. Необхідність відповідності міжнародним стандартам.
Можливості (Opportunities) 1. Програми ЄС; 2. Співпраця з ЄБРР, Світовим банком; 3. Участь у грантових програмах; 4. Доступ до міжнародної експертизи.	Загрози (Threats) 1. Геополітичні ризики; 2. Зміна пріоритетів донорів; 3. Конкуренція з іншими країнами; 4. Вимоги до спів фінансування.

Джерело: сформовано авторами на основі [1; 4; 5]

вати виробничу діяльність і забезпечити продовольчу безпеку.

Міжнародні програми та альтернативні джерела фінансування можуть стати важливим доповненням до загальної фінансової стратегії сільськогосподарських підприємств, але не здатні виступати їхнім основним джерелом фінансування. Вони, як правило, мають обмежений характер, спрямовані на підтримку окремих проєктів, інновацій або кризових ситуацій. Їх ресурси часто є тимчасовими, конкуренція за участь високою, а вимоги – складними для виконання, особливо для малих та середніх виробників. Тому ключову роль у фінансовому забезпеченні аграрного сектору мають відігравати власні кошти підприємств, банківське кредитування та державна підтримка, у той час як міжнародні та альтернативні джерела повинні розглядатися як додатковий інструмент для зміцнення фінансової стійкості та стимулювання розвитку.

На сьогоднішній день сталий розвиток аграрних підприємств є стратегічним підходом до ведення сільського господарства, який передбачає збалансоване поєднання економічної ефективності, екологічної відповідальності та соціальної справедливості. Питання сталого розвитку розглянуто в працях [3; 9]. Він ґрунтується на раціональному використанні природних ресурсів, впровадженні інноваційних технологій, підвищенні продуктивності та збереженні родючості ґрунтів. Сталий розвиток означає підтримку сільських громад, забезпечення гідних умов праці, розвиток людського капіталу та створення доданої вартості на місцевому рівні.

Цифрові технології є основою розвитку сучасних сільськогосподарських підприємств, оскільки вони забезпечують ефективне управління ресурсами, підвищення продуктивності та зниження витрат. Використання таких рішень, як системи точного землеробства, GPS-навігація, дрони, автоматизовані системи обліку та аналітики, дозволяє аграріям приймати обґрунтовані управлінські рішення та оперативно реагувати на зміни в умовах господарювання. Впровадження цифрових технологій також сприяє прозорості бізнес-процесів, спрощує доступ до фінансування, державної підтримки та міжнародних програм. У сучасних умовах, зокрема в період воєнних викликів, цифровізація є важливим інструментом для забезпечення сталого розвитку агросектору.

Під цифровими фінансовими технологіями маються на увазі також онлайн-платформи

для швидкого кредитування (наприклад AgroApp інші цифрові платформи для подачі заявок на кредити), Платформи для зв'язку фермерів з кредиторами (AgriAnalytica), мобільні додатки для управління фінансами фермерського господарства, цифрові платформи для оформлення аграрних розписок або лізингу сільгосптехніки, тощо. Перевагами цифровізації сільськогосподарських підприємств є суттєве підвищення продуктивності праці орієнтовно на 20%, зростання швидкості отримання фінансування, зниження трансакційних витрат, доступність фінансування для середніх та малих підприємств, забезпечення прозорості процесів фінансування. Цифрові фінансові технології дозволяють інтегрувати підприємство з державними сервісами, такими як Дія, впровадити блокчейн-технології та ін. Цифровізація може також нести певні загрози, а саме технічні збої та кібератаки, недовіра користувачів, регуляторні обмеження, конкуренція з боку традиційних інститутів.

Розуміння ролі цифрових технологій у подоланні нерівності доступу до фінансових ресурсів базується на їх здатності забезпечити прозорість, доступність і швидкість фінансових операцій для всіх учасників аграрного сектору, незалежно від розміру чи місцезнаходження підприємства. Завдяки фінансовим платформам, мобільному банкінгу, електронним гарантіям, онлайн-кредитуванню та блокчейн-технологіям, малі та середні сільськогосподарські виробники можуть отримати доступ до фінансування без необхідності проходження складних процедур, які часто є бар'єром у традиційній банківській системі. Цифрові рішення також дозволяють ефективно оцінювати кредитоспроможність фермерів на основі даних з реального часу, що значно розширює можливості залучення інвестицій.

Висновки. Диверсифікація джерел фінансування є ключовим фактором забезпечення фінансової стабільності сільськогосподарських підприємств. Основними джерелами фінансування сільськогосподарських підприємств є власні кошти підприємств, доступ до банківського кредитування, рівень державної підтримки, альтернативні джерела фінансування та участь у міжнародних програмах фінансування. Електронні фінансові послуги сприяють підвищенню загальної продуктивності факторів виробництва аграрних підприємств, при цьому найбільший ефект спостерігається для малих та середніх підприємств,

що відкриває перспективи для подолання нерівності доступу до фінансових ресурсів. Оптимальна структура джерел фінансування має галузеву специфіку: для підприємств рослинництва рекомендоване співвідношення власних коштів (45-50%), банківських кредитів (20-25%), державної підтримки (15-18%) та альтернативних джерел (12-15%); для підприємств тваринництва оптимальною є структура з власних коштів (40-45%), банківських кредитів (25-30%), державної підтримки (18-22%) та альтернативних джерел (8-12%).

Існуючі механізми банківського кредитування та державної підтримки аграрного сектору України характеризуються недостатньою ефективністю та потребують удосконалення, в той час як альтернативні джерела фінансування (гранти від міжнародних організацій, кошти донорських програм, краудфандинг, аграрні розписки, лізинг, партнерські інвестиції та фінансова підтримка від кооперативів або громадських фондів) мають значний потенціал, але недостатній рівень розвитку інфраструктури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Агробізнес України за 2022/23 р: Щорічний інфографічний довідник. URL: <https://agribusinessinukraine.com/the-infographics-report-ukrainian-agribusiness-2023/> (дата звернення: 07.05.2025)
2. Касич А. О. Розвиток інвестиційно-інноваційних процесів в Україні: джерела, оцінка, перспективи. Кременчук : ТОВ «Кременчуцька міська друкарня, 2008. 334 с.
3. Касич А. О., Бондаренко С. М. Рециклінг як сфера реалізації державно-приватного партнерства та інструмент забезпечення цілей сталого розвитку. *Причорноморські економічні студії*, 2022. Вип. 76. С. 176–180. URL: http://bses.in.ua/journals/2022/76_2022/27.pdf (дата звернення: 07.05.2025)
4. Офіційний сайт державної служби статистики. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 07.05.2025)
5. Статистичний щорічник України 2023. / за ред. Вернера І. Є. Київ, 2024. 268 с. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf (дата звернення: 07.05.2025)
6. Тулуш Л., Грищенко О., Стріховський Д. Тенденції розвитку молочного скотарства та його державна фінансова підтримка в Україні. *Економіка АПК*, 2023. 30(5), 33–45. URL: file:///C:/Users/svitl/Downloads/APK_Vol.%2030,%20No.%205_2023-33-45-2.pdf (дата звернення: 07.05.2025)
7. Dibrova Anatolii, Ilchuk Mykola, Konoval Ivan, Androsovyh Ivan, Zanizdra Artur (2023) State support for agriculture in Ukraine in the post-war period *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 9(3), 49–76. URL: <https://are-journal.com/are/article/view/707/401> (дата звернення: 07.05.2025)
8. Hong Xianna, Chen Qihua, Wang Nan (2023). The impact of digital inclusive finance on the agricultural factor mismatch of agriculture-related enterprises. Research Gate. URL: https://www.researchgate.net/publication/375871312_The_impact_of_digital_inclusive_finance_on_the_agricultural_factor_mismatch_of_agriculture-related_enterprises. (дата звернення: 07.05.2025)
9. Kasych A., Horak J., Glukhova V., Bondarenko S. (2021) The Impact of Intellectual Capital on Innovation Activity of Companies. *Quality Access to Success*, Vol. 22, No. 182 - June 2021, pp. 3–9. https://www.calitatea.ro/assets/arhiva/2021/QAS_Vol.22_No.182_Jun.2021.pdf (дата звернення: 07.05.2025)
10. Sapych Vadim (2024) Actual problems of financial support agricultural business of Ukraine in modern conditions. *Sworid-Us Conference Proceedings, March, 1* (usc 23-01 2024), 89–94. URL: <https://proconference.org/index.php/usc/article/view/usc23-00-025>. (дата звернення: 07.05.2025)
11. Trusova Natalia V. & Prystemskyi Oleksandr S. & Hryvkivska Oksana V. & Sakun Alina Zh. & Kurylov Yuriy Y. (2021) Modeling Of System Factors Of Financial Security Of Agricultural Enterprises Of Ukraine. *Regional Science Inquiry, Hellenic Association of Regional Scientists*, vol. 0(1), pages 169-182, June. URL: <https://ideas.repec.org/a/hrs/journal/vxiiy2021i1p169-182.html> (дата звернення: 07.05.2025)

REFERENCES:

1. Ahrobiznes Ukrainy za 2022/23 r: Shchorichnyi infografichnyi dovidnyk. [Agribusiness of Ukraine for 2022/23: Annual Infographic Guide]. Available at: <https://agribusinessinukraine.com/the-infographics-report-ukrainian-agribusiness-2023/> (accessed May 07, 2025)
2. Kasych A. O. (2008) Rozvytok investytsiino-innovatsiinykh protsesiv v Ukraini: dzherela, otsinka, perspektyvy [Development of investment and innovation processes in Ukraine: sources, assessment, prospects]. Kremenчук : TOV «Kremenchutska miska drukarnia, 334 p. (in Ukrainian)
3. Kasych A. O., Bondarenko S. M. (2022) Retsyklinh yak sfera realizatsii derzhavno-pryvatnoho partnerstva ta instrument zabezpechennia tsilei staloho rozvytku [Recycling as a sphere of implementation of public-private

partnership and a tool for ensuring sustainable development goals]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, vyp. 76, pp. 176–180. Available at: http://bses.in.ua/journals/2022/76_2022/27.pdf (accessed May 07, 2025)

4. Ofitsiynyi sait derzhavnoi sluzhby statystyky [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. Available at: www.ukrstat.gov.ua (accessed May 07, 2025)

5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2024) Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy 2023 [Statistical yearbook of Ukraine 2023]. Kyiv, 268 p. Available at: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf (accessed May 07, 2025)

6. Tulush L., Hryshchenko O., Strikhovskiy D. (2023) Tendentsii rozvytku molochnoho skotarstva ta yoho derzhavna finansova pidtrymka v Ukraini [Trends in the development of dairy cattle breeding and its state financial support in Ukraine]. *Ekonomika APK*, 30(5), pp. 33-45. Available at: file:///C:/Users/svitl/Downloads/APK_Vol.%2030,%20No.%205_2023-33-45-2.pdf (accessed May 07, 2025)

7. Dibrova Anatolii, Ilchuk Mykola, Konoval Ivan, Androsovykh Ivan, Zanizdra Artur (2023) State support for agriculture in Ukraine in the post-war period Agricultural and Resource Economics. *International Scientific E-Journal*, 9(3), 49–76. Available at: <https://are-journal.com/are/article/view/707/401> (accessed May 07, 2025)

8. Hong Xianna, Chen Qihua, Wang Nan (2023). The impact of digital inclusive finance on the agricultural factor mismatch of agriculture-related enterprises. Research Gate. Available at: https://www.researchgate.net/publication/375871312_The_impact_of_digital_inclusive_finance_on_the_agricultural_factor_mismatch_of_agriculture-related_enterprises. (accessed May 07, 2025)

9. Kasyh A., Horak J., Glukhova V., Bondarenko S. (2021) The Impact of Intellectual Capital on Innovation Activity of Companies. *Quality Access to Success*, Vol. 22, No. 182 – June 2021, pp. 3–9. Available at: https://www.calitatea.ro/assets/arhiva/2021/QAS_Vol.22_No.182_Jun.2021.pdf (accessed May 07, 2025)

10. Sapych Vadim (2024) Actual problems of financial support agricultural business of Ukraine in modern conditions. Sworld-Us Conference Proceedings, March, 1 (usc 23-01 2024), 89–94. Available at: <https://proconference.org/index.php/usc/article/view/usc23-00-025>. (accessed May 07, 2025)

11. Trusova Natalia V. & Prystemskiy Oleksandr S. & Hryvkivska Oksana V. & Sakun Alina Zh. & Kyrylov Yuriy Y. (2021) Modeling Of System Factors Of Financial Security Of Agricultural Enterprises Of Ukraine. *Regional Science Inquiry, Hellenic Association of Regional Scientists*, vol. 0(1), pp. 169–182, June. Available at: <https://ideas.repec.org/a/hrs/journal/vxiiy2021i1p169-182.html> (accessed May 07, 2025)